

Magyar nyelvű tanulmányok

Feketéné Dr. Szakos Éva:

Felnőttképzési szakemberek nézeteinek felmérése a magyarországi felnőttképzésről. Az első hazai andragógiai Delfi kutatás eredményeiből.

Az Európai Unió kihívásai, a radikális szerkezeti, tartalmi és elméleti-módszertani változások közepette az identitását kereső és azt reflektíven kifejezni szándékozó hazai felnőttképzésnek és a benne működő szakembereknek szükségük van nemcsak külföldi, hanem hazai, reflektív módszereket alkalmazó andragógiai kutatások eredményeire a tudományterület helyzetére vonatkozóan.

A kutatás céljai és metodológiája

Felnőttoktatási szakemberek, ezen belül kezdő és működő andragógusok konceptuális kérdésekre vonatkozó nézeteinek szisztematikus feltérképezését, és többek között összehasonlító elemzését tűztük ki célul. A kutatás „vezérlő elméletül”, értelmezési keretül a konstruktivista ismeretelmélet szolgált.

Módszerként a hazai neveléstudományban még nem alkalmazott Delfi technikát választottuk, amelyet szakemberek nézeteinek feltérképezésére, kommunikáltatására és a nézetek elemzésére használnak valamely tudományterület konceptuális kérdéseinek tisztázása és a szakterület lehetséges fejlesztési irányainak megvitatása céljából.

A többfordulós Delfi procedúra első fordulójában a résztvevő szakemberek öt kérdéscsoport alapján esszészerű válaszokban fejtették ki nézeteiket:

1. a felnőttoktatás mibenlétéről;
2. az andragógia és a pedagógia egymáshoz viszonyított státuszáról;
3. az andragógia mai és jövőbeli koncepciójának orientációs pontjairól;
4. a felnőttoktatás elméletének és gyakorlatának viszonyáról, valamint
5. vallottak saját ars poeticájukról.

A második és harmadik forduló kérdőívét a megelőző forduló válaszai alapján állítottuk össze, és a szakemberek a második kérdőívet a többi válaszadó első fordulós válaszainak ismeretében töltötték ki.

Az adatok feldolgozása kvalitatív és statisztikai elemzéssel (átlag-, szórás- és gyakoriságszámítások, kereszttábla-elemzés, korrelációs számítás stb.) történt.

Eredmények és következtetések a fenti 1. és 2. kérdés vonatkozásában

A 70 hazai működő és kezdő andragógiai szakember körében végzett (a konstruktivizmus elméleti keretében értelmezett) vizsgálatok kvalitatív és statisztikai elemzéseken alapuló, informatív képet adtak a válaszolóknak a felnőttképzésről alkotott nézeteiről, amelyek mint konstruktumok, azaz aktív, reflektáló, értelmező folyamatok során létrehozott kognitív és emotív struktúrák az elemzések eredményei szerint a következőképpen jellemezhetők:

- Sem a működő, sem a kezdő szakemberek nézetei, szakkérdésekre vonatkozó tudása nem egységes, gondolkodásukban nem használnak egységes kategóriákat, terminusokat, az általuk értelmezett fogalmak nagy szórást (diverzifikációt) mutatnak, az egyes válaszok között alig találhatók átfedések.
- A válaszok alapján a kezdő és működő szakemberek nézeteiben jellegzetes különbségek mutathatók ki.

A működő szakemberek konstruktumai nemcsak differenciáltabbak, hanem integráltabbak is, mint a főiskolásokéi; ezt mutatta a definícióalkotásakor a felnőttképzés fogalmának egy tágabb kontextusba (pl. az élethosszig tartó tanulás kontextusába) való elhelyezés nagyobb gyakorisága a szakembereknél vagy például a felnőttképzés társadalmi aspektusai említésének hiánya a főiskolások esetében.

Ezek az eredmények alátámasztják a „kezdő” és „szakértői” gondolkodás különbségeiről a szakirodalomban közölt elméleteket.

- A válaszolók a tekintetben sem egységesek, hogy az andragógia legátfogóbb elnevezésére a felnőttnevelés, a felnőttképzés vagy a felnőttoktatás fogalmát használják-e. A terminológiai vita egyrészt abból adódik, hogy egyesek az átfogó német „Erwachsenenbildung” mintájára a „felnőttképzés” kifejezést tartanák a legalkalmasabbnak (Felkai), amit alátámaszt Zrinszky László 1996-ban megjelent könyvének a címe is: „A felnőttképzés tudománya”. Az UNESCO 1997-es felnőttoktatási világkonferenciájához készített magyarországi dokumentumok a felnőttoktatást használják leggyakrabban. (Az alig néhány éve megalkotott, és nemrégiben módosított „Felnőttképzési Törvény” a felnőttképzést nevezi a legátfogóbb kategóriának.) Durkó Mátyás és munkatársai következetesen ragaszkodnak a felnőttnevelés elnevezéshez, mint legátfogóbb kategóriához, mely magában foglalja a felnőttoktatást illetve a felnőttképzést is. A válaszok egyértelműen jelzik a konszenzus hiányát a kérdés megoldásában. Noha elvileg és gyakorlatilag is lehetséges a szakemberek megállapodása, a konstruktivizmus ennél fontosabbnak tartja a különböző álláspontok és érvek felszínre kerülését és kommunikálását.

- Ugyanígy nem egységesek a nézetek az andragógia tudomány-rendszertani státuszát illetően sem. A vélemények a két véglet (az andragógiát a pedagógiától elkülönítetlenül szemlélő és az andragógiát autonóm tudományként felfogó álláspontok) között szórnak. A legtöbben az andragógiát egy átfogó, az ember művelődésére, nevelésére, képzésére, oktatására és tanulására vonatkozó (nem „pedagógiának”, hanem például „neveléstudományoknak” vagy „embernevelésnek” nevezett) tudomány egy viszonylagosan független aldiszciplínájaként tartanák jól kezelhetőnek.
- A két kérdés egyesített adathalmazán végzett összefüggés-feltáró elemzések eredményeként 233 szignifikáns ($p < 0,05$) ill. erősen szignifikáns ($p < 0,01$) korrelációt találtunk, melyek közül 82 a két kérdés itemei között értelmezett keresztkorreláció. A válaszolókra vonatkozó háttérváltozók függvényében végzett elemzések 19 szignifikáns, illetve erősen szignifikáns korrelációt mutattak ki.
- Például erősen szignifikáns korreláció adódott a felnőttképzés meghatározásában a „tanulás / önképzés” item és „a felnőtt igényeinek / érdeklődésének / szükségleteinek / motivációinak figyelembevétele a képzésben” item között.

Ez az eredmény alátámasztani látszik például a felnőttek tanulásának (önképzésének) mind az elméletében, mind a gyakorlatában egyre jelentősebbé váló „e-learning” szervezési mód létjogosultságát, mint olyan tanulási módét, amely a leginkább képes alkalmazkodni a felnőtt egyéni igényeihez, érdeklődéséhez, időbeosztásához stb.

A szakembereknek a kutatás során feltérképezett preferenciái és az itt helyszűke miatt nem közölt további vizsgálati eredmények minden bizonnyal szakmai kommunikációt, megvitatást indítanak el andragógusi szakmai körökben. Ezek ösztönzést adhatnak a napjainkban az Európai Unióhoz való csatlakozás szempontjából is egyre inkább a figyelem középpontjába kerülő magyarországi felnőttoktatási praxis elengedhetetlen elméleti reflexiójához, és ez által az elmélet és gyakorlat közeledéséhez és kölcsönös továbbfejlesztéséhez.

***